

vaskan uppe i Stockholm. Vad skulle intendent Ingrid Bergman säga?

När vi radat upp våra plagg, grep hon genast tag i klänningen och utbrast:

— Det här var det snyggaste jag sett på länge! Den ska ni sy upp precis som den är.

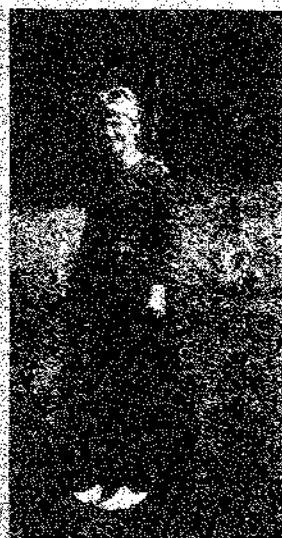
Eftersom ni alltid haft en nära kontakt med Norge, kan ni ha trändangerförkläde till och dessutom ett huckle på huvudet.

Vi fick flera goda råd:

Var noga med färgerna. Ge er inte i första taget. Om man är noga, går det att få mycket exakta nyanser. Sök också upp Landsarkivet och gå igenom gamla bouppteckningar och se efter där, vad folk hade på sig i början på 1800-talet.

Anna Stina Nilsson, som tillverkat vår originalklänning på 1850-talet. Här syns hon tillsammans med sin make, Adam Nilsson och de fyra äldsta barnen i familjen.

Gun på Rönshögen bär sin morfarsnors klänning.

Det äldsta kortet som finns på vår originalklänning. Gerda Adamsson, f. 1896, har tagit på sig sin svärmor Anna Stinas finklänning.

Ska vi våga satsa på klänningen?

Glada återvände vi från huvudstaden, men snart dök en ny fråga upp. Ska vi våga satsa på den här klänningen? Alla andra har ju väst och kjol. Tänk om ingen vill ha vår dräkt, om vi rekonstruerar klänningen!

Imman vi definitivt bestämde oss, åkte vi till Landsarkivet och gick igenom bouppteckningar från tidigt 1800-tal. Detta visade oss, dels att folk verkligen inte levde i något överflöd, när det gällde kläder, dels att klänning var vanligare än kjol och "liv". Detta stärkte oss i vår övertygelse: Vi satsar på klänningen! Det får bära eller brista! Några veckor efter det att vi bestämt oss, fick vi några anteckningar från 1929 av Tage Heimer, där han gjort en intervju med Anna Lisa Jonsson, Dalen, född 1855.

Hon hade nästan exakt beskrivit vår klänning. Vi kände oss stärkta i vår uppfattning om att vi hade satsat riktigt.

Färgerna blir ett problem

Detta med färger blev verkligen ett problem, och många gånger hade vi anledning att tänka på intendent Bergmans visdomsord. Bergå, hemslöjdens väveri och spinneri i Dalarna, hjälpte oss att få fram de rätta nyanserna och så småningom att få tyget uppvävt. Detta var den mest påfrestande tiden för dräktkommittén, som nu utökats med Karin Karlsson och Anna Blad, och det tog oss ungefär ett och ett halvt år att få ett nytt tyg till stånd.

Under denna jobbiga period var det ett stöd att vara många, eftersom vi uppmuntrade varandra. Dessutom visade sig gruppen vara sammansatt så, att vi var "snåexperter" på olika områden, och därmed växlade ansvaret att dra arbetet framåt steg för steg. Styrka gav oss också det fantastiska gensvar vi fått i bygden: På mindre än två må-

nader hade ett 50-tal förhandsbeställt klänningstyget, utan att veta hur det skulle komma att se ut och utan att ha en aning om vad det skulle kosta per meter!

Tyget kommer

I maj 1980 kom den första tygrullen från Bergå. Med stor spänning öppnade vi den och fann, att tyget motsvarade våra förväntningar. Nu hade vi bara att sälja det till förhandsbeställarna, och den första kursen satte igång på sommaren. Under hösten och vintern gick tre kurser parallellt, där man sydde klänningarna.

Klänningen har mycket passpoaler och stråveck att få på rätt ställe. Här får Märta Erländsson hjälp av textillärare Marianne Jensen på en av dräktsömnadskurserna.

Förkläde

Hardangerförklädet, som vi fått låna av Berta Adamsson från Bön i Dalen, fick bli förebild för finförklädet. Eftersom bygden har en rik flora av hardangermönster, blev det bestämt, att var och en kunde ta ett mönster, som fanns uppsytt i den egna släktgården. På så sätt fick dräkten även en förankring i de egna leden, samtidigt som alla dessa fina mönster har lättare för att bli bevarade.

Många gick på hardangersömnadskurs, som leddes av Ingrid Hansson, Lunnestad, medan andra tog hjälp av Hillevi Larsson, som lovade att hjälpa alla som behövde. Väven har gjorts av Gerd Gustafsson.

Vardagsförklädet nyvävdes av Hulterantz vävstuga i Mellerrud och av Gerd Gustafsson. Originaltyget är av bomull och kommer från Signe Andreasson, Sörgården. Det är röd- och gulrandigt på oblekt botten.

Huvudbontad

Enligt Tage Heimers intervju med Anna Lisa Jonsson var mössor och hattar ovanliga.

"Som huvudkläde användes mest handdukar. De var i många olika mönster, vävda av bomull och linne. På söndagarna hade man nettelduks- eller sockerdukskläden på huvudet. På dessa sydde man fast spetsar. Ibland hade de "rutete" huvudkläde, ibland "fläckete"."

Av de handdukar vi fått fram valde vi ut en röd- och blårutig som förläga till vardagshucklet. Den ägs av Signe Andreasson, Sörgården.

Att färag i nettelduk eller sockerduk till högudsdräkters huckle visade sig omöjligt. Nettelduk är vävd av nässlans fibrer, som bereds i princip som lin. Den är spindelvävs-tunn.

Socketduk var förmodligen mycket värdefull. I boupteckningen efter prästen Rudqvists mor, Carin Gabrielsdotter, avliden 1827, värderades ett kläde av sockerduk till 1,8 Riksdaler, medan ett "jartta af Siltwer" värderades till 0,29 Riksdaler. Materialet är entrådigt ylle både i varp och inslag. Även den är mycket tunn och skir.

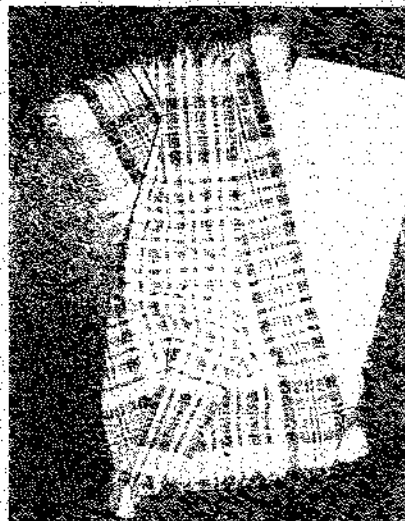
Vi fick rådet att ta tunna bomulls- eller linnebatisttyger istället, och sedan sydde vi på virkade eller knypplade spetsar i kanten.

Krage

Enligt samma källa använde man krage, när man var fin. Detta vällade oss stora problem. Vem hade en gammal krage? Från två håll fick vi så småningom hjälp; dels virkade då 96-åriga Elise Jensen upp två utav de äldsta mönstren hon mindes, dels fick vi ett gammalt original efter Hilda Johannesson, "Kammarn", av Agda Eliasson. Beskrivningar till alla tre gjordes av Aina Nyqvist. Om man är klädd i vardagsvarianten, bör man inte bära någon krage.

Hardangerförklädet från Berta Adamsson, Bön.

I Sörgården fanns originalen till vardagsförklädet och den rutiga "handduken" i blått, rött och vitt.

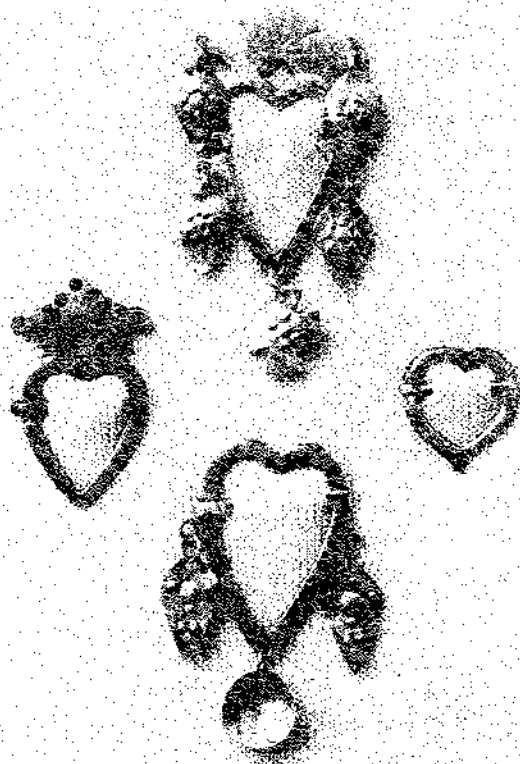
Broscher

Vår dräkt skulle även ha ett silversmycke. När vi började förskä visade det sig snart, att bygden hade åtskilliga bevarade broscher av guldsmeden Mads Rye, 1802-1882. Han var född i trakten av Bergen i Norge och kom till dessa bygder, när han gifte sig med en flicka från Nössemark. Av de broscher vi fick in, valde vi ut två olika stötlekar. Den största har bunnits av Katarina Bryngelsdöter, Bomärken, och ägs idag av arvingar till Holmfrid Gustafsson i Rävmarker. Den mindre tillhörde en gång Katarina Hansdöter, 1842-1875. Hon var född i Dalen men bodde efter sitt giftermål med Elias Andersson i Sjalund, Näs. Kvinnan var farmor till Viola Johannesson, Hanserud, som nu äger originalet.

Båda nytillverkades av Janne Goldsmed i Dals Långed.

Nössemarks kyrka förmådde inte rymma alla som denna dag kommit för att närvara vid högtidsgudstjänsten. Fr. v.: Aina Nyqvist, Hillevi Larsson, Gerd Gustafsson och Ingrid Svensson.

Några av Mads Ryes broscher, som finns bevarade. Alla har en mycket särpräglad matt yta. De två i mitten valdes som dräktoriginal.

Med spelmän i tüten tågade vi till invigningen i Nössemarks kyrka. Framst gick lilla Elin (skynd), sjätte generationen efter Anna Stina Nilsson. Bakom henne följde ett 35-tal kvinnor, som för första gången bar vår dräkt. Spelmännen fr. v. Marianne Skagerlind, Einar Hansander och Gottfrid Johannesson.

Strumpor och skor

Till dräkten används vita bomullsstrumpor och svarta skor. Enligt Heimers anteckningar brukade kvinnorna förr bära lågskor med breda klackar. Kvinnfolket fick alltid hälla tillgodot med det sämre svinlädret, för männen, som var mer utomhus, skulle ha det vattentäta kolädrat i sina stövlar.

Strumpeband vävde man i flera färger, och nygjorda sådana finns i blått och rött.

Vårt Nössemark
Text och musik: Anna Hemdal

Allegretto moderato

skän- na hem-bygd! I mitt bjer- ga För jag Dig i tröja och
öbbr- va. Fåg- ra Nös- se-märk! Berg och da-lar, Åbo-gona sa-lar
Fro-la-ka, tjejn med röd-kana ros. Vår - gen bygd, där hos i Nor-öns
Vårt Nös-se-märk! Du är vår ära-ros in- sa- de
på för- den.

Nössemarks församling förtägnad
i kärlek och tackramhet
vid invigningen av Nössemarks-
skolan Kristi Himmelsfärds-
dag den 18 maj 1781.
Anna Hemdal

Copyright 1941 by
Nössemarks kyrkbyråd, Ed.

Särk

Som underkjol brukas långärmad särk eller hängslesärk med halvärmor, båda i linne. Ämnen bildar en slags manschett, som sticker fram under klänningens ärm. Denna dekoration vid handleden var förr ett sätt att göra sig fin på och bör därför endast användas vid högtidsdräkt.

MARIALILL

Han kom där på våren med utslaget bår
den sjukande och vinn Marialill -
Ja, solen lyfte - det var ju vår
och från öken-karles "Änglarnas drott"
Jag vet att skulle till hälsan gå
därhvar på Spenshögens tryg-
dne skulle hon älskert mig bärda få
med en gladhet och hastigt dräng

Han var ju så fin och i flickornas lag
med långskottat bröst på skuldrans löst
och penderen hudsörst - vad var det jag -
han var som en süssa, det skulle jag sagt

En trädgårdin och förtäring
stod bräddar och så små skaran i glim-
fäst en och annan mig var lätt blev -
det de kände på sockeraktig frim

Han kände den alla till namn och tal
de varit "hans bota" från döpsbarns dag
till utbrunden i kyrkosal
är han klart den evigaktig och lag

Vad såg du med vemod och vandra här
för att "lira en värmlös förtä" och
val omnda frihet från kvitter och för-
härskare i lösa ögens tal

Han var älskatt ut ju såldrig så lång -
på söndagens miss han såg den igen -
då gladdes hans hjärta åt ungdomlig sång
av fager utgå och lyshörig svan

Nag såg han de bläckor som stals från
över kyrkans altgård - men han gånke det vil
det han såg var för honom en utkräven lag
att ej störa när osvavidig själ

De satt ju så i änglarnas red
med blomliga hästar med härburg uti
de foljde så unga i boken han had
i hjertet han kände sig glödljusa och fri

Ja, detta var ju när mörket var löst
och glädjens och följans lyckaliga tid
när hon nimen älska kunde få så
och sjunga och dansa vid vägkanten och lid

Nu var det ett glädje en skara igen
som pynt sig så skön i en stund från då
vi kan ej någ orla den alla nek en
så de nu var signad och lundensmet så

Dikt av Nils Elvström

Dikten är skriven till dräkttvigningen och hörs av Ingrid Svensson, Sörgården.

Som tack för sitt arbete fick dräktkommittén molnta en vordocka i nössemarksdräkt av Per-Otto Klevenmark, ordförande i Dalstads Fornminne- och Hembygdsförbund. Dessutom blev vi medlemmar i "Strumpebandsorden".

Fr. v.: P-O Klevenmark, Birgitta Andreasson, Gerd Gustafsson, Karin Karlsson, Sivbritt Nilsson, Marianne Jensen och Anna Blad.

Ytterplagg

Gamla schalar, som förut använts som ytterplagg, visade det sig finnas många bevarade. De allra flesta var rutiga, många stortviga i varierande färger och mönster. Den vi valde ut till dräkten, är enfärgad grön med långa fransar och ägs av Anna Blad. När detta skrivs har inga nya tillverkats, men det är planerat, att så ska ske inom en snar framtid.

Böningeklä

användes före, som vi idag använder tjockare kostor. Under förra seklet var detta ett mycket vanligt plagg, som nästan varje kvinna hade i sin ägo. Ett fåtal har vi funnit bevarade, och originalet till dräkten är mossgrönt med randning i rött, laxrosa och svart. Det kommer från Tina Gustafsson, Klinten, men ägs nu av Elisabeth Hansson, Solum. Detta kläet är stickat, men det finns även virkade med randning i olika färger bevarade.

Till de nya har vi använt växtfärgat garn.

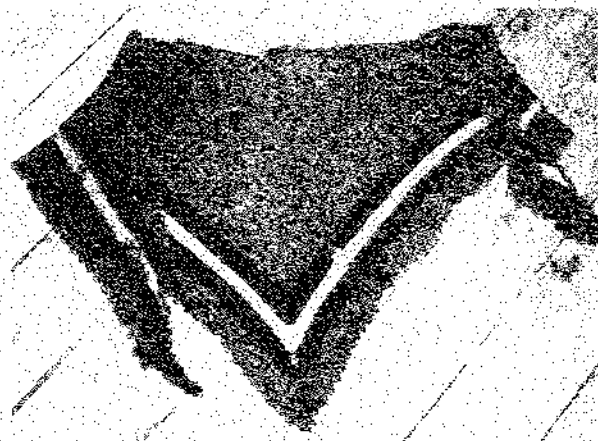
Dräktinvigningen

Den 28 maj 1981 var ringen sluten. Då var det åter samlning i församlingshemmet, men denna gång hade drömmar och önskningar förbyts i verklighet. Trettiotiofemålet damer, alla med anknytning till bygden, tågade då i sina nysyddas dräkter till högmässan, där komminister Karl Ake Nilsson höll invigningstal. Sekler knöts samman, då Anna Stina Nilssons klänning och andra originalplagg blev hela bygdens dräkt. Bakom låg många timmars arbete och ett engagemang från en hel bygd, som var smått otroligt. Var och en hade, på det sätt den kunnat, bidragit för att nå det gemensamma målet – att få en kvinnlig nössemarksdräkt.

Måtte den alltid stå för gemenskaps- och hembygds känsla och bli en symbol för att man med förenade krafter kan göra önskningar till verklighet.

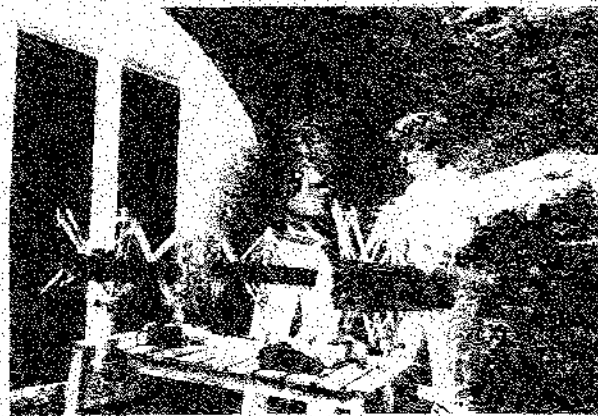
Det var både lättvindigt och varmt att svepa in sig i en stor ylleschal, så som kvinnorna gjorde förr i världen. Glädjande många finns bevarade.

I stället för kofta använde man böningeklä, som egentligen är en stickad eller virkad trekant.

Till dräkten bör man hära korg. Här ses Berith Johannessons fina gamla original efter Justina Svensson, Hansrud. Denna modell var förr vanlig i bygden, och några av samma typ finns bevarade, dock ingen i så gott skick.

Garnet till böningeklä'r växtfärgade vi vid Lövudden. Sedan skulle det nystas, och här är det Gerd Gustafsson till vänster och Eivor Wik som håller på.